

ASPECTE ALE PREZENȚEI MONEDELOR GETO-DACICE ÎN TERITORIUL PONTIC PRIN PRISMA NOILOR DESCOPERIRI

G. TALMAȚCHI

Rezumat: Ultimii ani au adus prin bibliografia de specialitate numeroase descoperiri de interes pentru tema noastră, amplificând imaginea acestei componente, parte integrantă a realităților monetare din secolele II-I a. Chr.

Autorul își propune prezentarea relativ succintă a unor descoperiri mai noi sau mai vechi rămase până astăzi inedite, care provin din săpături arheologice și din descoperiri întâmplătoare. Ele fac parte, în special, din diverse colecții private, și mai puțin din colecția Cabinetului numismatic al muzeului constănțean sau alte colecții publice. Totuși, o parte importantă a lor au intrat în colecții muzeale sau așteaptă să fie achiziționate în cadrul amplului proces de salvare, prezervare și valorificare a bunurilor de patrimoniu istoric național. Toate informații cuprind descoperiri făcute, în cea mai mare parte a lor, în perioada anilor 1994-2007 și au o importanță deosebită în ceea ce privește realitățile monetare specifice secolelor II – I a.Chr. în Dobrogea. În cadrul noilor descoperiri izolate enumerăm tipul Dumbrăveni (o emisiune) la Dunăreni, (com. Aliman, jud. Constanța), o a doua la Histria (com. Istria, jud. Constanța), în punctul –„Movilele Dese”-; tipul Adâncata-Mănăstirea (două piese la Ceamurlia de Jos, jud. Tulcea; două piese la Dunăreni (com. Aliman, jud. Constanța), tip Vârteju București (două monede la Hârșova și Sibioara, jud. Constanța); tipul Inotești Răcoasa (o monedă cvasi-distrusă descoperită la Ulmetum, în marginea com. Pantelimonu de Sus, jud. Constanța, în urma săpăturilor arheologice desfășurate în anul 2006), tipul Alexandru al III-lea-Filip al III-lea Arideul (două piese la Dunăreni, (com. Aliman, jud. Constanța); o monedă la Moșneni (com. 23 August, jud. Constanța); un exemplar la Parcheș, jud. Tulcea) și tipul Măcin (la Poiana Teilor, com. Izvoarele, jud. Tulcea, în punctul Valea Teilor). Toate piesele descoperite la Dunăreni provin din punctul „Gura Zăvalului”, dintr-o așezare datată în secolele IV-I a. Chr. Piesa de la Moșneni provine din apropierea fostului IAS al localității. Moneda de la Dumbrăveni a fost găsită la aproximativ 2,5 km SV de localitate. și ultima un passim dobrogean. Autorul observă faptul că piesele geto-dacice descoperite în urma săpăturilor arheologice apar în contexte irelevante sau care nu au nicio legătură cu perioada propriu-zisă de penetrație sau circulație a monedelor respective. Să fie doar o întâmplare sau expresia unei realități concrete? S-ar putea ca în epoca romană (în diferite perioade, dar mai ales în cea timpurie, pe fondul penuriei monetare, în tranzacțiile mai mult sau mai puțin oficiale), cu precădere în regiunile rurale, să se folosească astfel de exemplare dar doar la stadiul de “monedă de argint”. Sau erau păstrate ca „bun de argint” care într-un anumit context putea fi valorificat. Astfel de piese sunt foarte tocite, în general nemaipăstrând detalii iconografice sau legende pe avers și revers, făcându-le mai ușor de folosit într-o epocă ulterioară. Drahmele din tipul de imitații Alexandru al III-lea - Filip al III-lea Arideul au un pond destul de asemănător cu cel al denarilor romani imperiali aflați în circulație.

Nu în ultimul rând se remarcă tezaurul descoperit la Somova. În anul 2006, în raza localității Somova (com. Somova, jud. Tulcea), în apropierea punctului „La batace”, unde sunt atestate o așezare și o necropolă datând din perioada Latène, la intrarea într-o peșteră (sau mai degrabă a unei grote) a fost descoperit un tezaur compus din câteva zeci de monede de argint geto-dacice. Se pare că au fost identificate 36-37 de monede din tipul Vârteju București/Inotești-Răcoasa, 16 exemplare din tipul Măcin și trei piese de argint din tipul *Moskon* (două drahme și o jumătate de drahmă). Pornind de la această descoperire autorul propune, pe de o parte, la stadiul de ipoteză, localizarea reședinței basileului *Moskon* în cadrul marelui așezări de la Somova, și totodată, menținerea ei ca important centru tribal până către sfârșitul secolului I a.Chr., ca reședință a unui alt suveran local, *Dapyx* care s-ar putea să-și fi găsit sfârșitul în peștera lângă care a fost găsit și depozitul amintit, numită conform izvoarelor literare *Keiris*. De altfel, se pare că această peșteră sau grotă este singura de acest fel cunoscută în toată jumătatea superioară a teritoriului moesic, în contextul Munților Hercinici. Pe de altă parte, în privința datării monedelor din tipul *Moskon*, până în acest moment au fost propuse trei momente cronologice: sfârșitul secolului al IV-lea-începutul secolului al III-lea a.Chr.; secolul al III-lea a.Chr., respectiv secolul al II-lea a. Chr (această ultimă datare a fost realizată conform cu etalonul ponderal care a stat la baza emiterii lor). Având în vedere asocierea monedelor din tipul *Moskon* cu piese geto-dacice specifice celei de a doua etape de funcționare a monetăriei de la nordul Dunării, suntem tentați să-i atribuim și noi apartenența emiterii lor doar începând cu secolul al II-lea a.Chr.

Cel de al doilea depozit, nu atât de important ca cel amintit anterior, dar relevant pentru cunoașterea realităților monetare din interiorul comunităților locale, este cel descoperit la Hârșova (jud. Constanța). Se pare că momentul găsirii sale aparține anilor 1993-1994, fapt realizat de către un localnic. Acesta era compus din șase drahme din imitații din tipul monetar Alexandru al III-lea - Filip al III-lea Arideul și a apărut după o ploaie puternică într-o crăpătură proaspătă în solul aflat înspre partea superioară a dealului de la Celea Mică, pe marginea abruptă a unei pante.